

ТРИЗЕНЬВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT UKRAINIENNE

Число 20 (570) Рік вид. XIII. 23 травня 1937 р. Ціна 1 фр.50. Prix 1 fr.50

Париж, неділя, 23 травня 1937 року.

Минулої неділі в Подєбрадах було відсвятковано 15-ліття заснування Української Господарської Академії, що її працю й сьогодні далі провадить в інших формах Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання.

Великі заслуги нашої національної політехники, що підготувала для рідного краю сотки європейськи освічених робітників на культурному й господарському полі — всім добре відомі. Подєбради записали своє ім'я в літопис української освіти за тих тяжких часів, коли український народ опинився повсюди в чужих порядках без своєї високої школи. Історія наших визвольних змагань безсторонне оцінить самовіддану й таку багату на наслідки працю тих, що створили на чужині те культурне огнище, що з нього проміння йдуть широкими світами.

І саме в ці дні хочемо ми відмітити дві характерні і вельми цінні риси в житті ювілянта. Коли ліквідовано було Українську Господарську Академію, коли нічого не вийшло з проєктів перенести її на територію з українським населенням, професорський персонал її не склав у бездіяльності руки, а використовуючи свій організаційний досвід, свої наукові знання, пристосувався до нових обставин у відродив українську політехнику в новій формі, єдиній сьогодні можливій — інституту позаочного навчання, — що придбав собі сотні слухачів і на рідних землях, і в розсіянні.

Це безперечна заслуга керівників і працівників цієї інституції і приклад иншим того, як за всяких умов треба продовжувати роботу на добро рідного народу.

Другою рисою, яку варто одзначити, є той принцип самовистачальности, що його на ньому збудовало свою діяльність Товариство Прихильників УТГІ, взявши собі за девіз своєї діяльности горді слова: «Нарід — собі».

Той одгук, який знайшов цей заклик і на землях з українським населенням, і повсюди серед еміграції свідчить, що розрахунок був правильний і що сьогодні свідомі елементи нашого народу, розуміючи свій обов'язок перед рідною культурою, допомагають будувати її власними силами.

Ми певні, що виявимо однодушну думку наших читачів, приятелів і прихильників, коли ще раз друком повторимо свого часу виправлені до Подєбрад Інститутіві побажання дальшого розвитку його корисної для всієї нації діяльности.

* * *

Слід товариша Літвінова, який тишком-нишком сидів у Лондоні підчас коронації, коли там ішла оживлена дипломатична праця, що її провадили міністри і послали мало не з усього світу, озвався в Парижі. Совітський міністр розвинув тут надзвичайну діяльність, зустрівши з боку ласкавих господарів, які виявили до нього велику увагу і не аби-яку пошану, як найтепліше прийняття. По сніданках на його честь, по довгих розмовах з міністром закордонних справ, з головою ради міністрів, по аудієнції у президента республіки результатам пересправ підбило підсумок повідомлення, що його принесли паризькі газети 19 травня. Суть його в тім, що панове Леон Блюм, Івон Дельбос і Літвінов «по довгій і сердечній виміні поглядів з приємністю зконстатували як дружній стан відносин між двома країнами, так і спільність мети політики французької і політики ССРСР, що прямує до утримання й організації миру, неподільного в колективній безпеці».

Ми глибоко певні, що паризький «реванш» керівника совітської дипломатії, який із свіжими, але не довго тривалими лаврами вертається до Москви, не врятує од природнього кінця імперію

совітів, яка не має змоги подолати того могутнього процесу національного відродження, що охопив на Сході Європи народи, які йдуть до державної самостійности. З другого боку, ми вельми й вельми сумніваємося, щоб союз із совітами міг справді стати в допомозі в потрібну хвилю їх спільникові на Заході. Та по-за тим нове посилення зв'язків, що єднають Францію з Москвою, яке виявляється цим повідомленням, вносить більшу ясність в сучасне становище Європи, головні сили якої виразно розбиваються на два табори.

НА ПОВОРОТІ

Московська політика прямує дуже покрученими стежками. І це цілком зрозуміло. Більше чи менше простолінійним може бути лише нормальний розвиток країни, яким розвиток СРСР ніяким чином не є. Боротьба простолінійна майже ніколи не буває. Наступ і відступ, чоловій удар і обхід все роблять лінію її ламаюю і покрученою. Мінливість московської політики свідчить про напруженість боротьби між Московщиною та немосковськими народами СРСР. Нема сумніву, що боротьба ця вступає в нову фазу як в межах СРСР, так і на міжнародній терені. Чолова атака московського уряду, що складалася з процесів проти «німецько-японсько-троцькистських шпівнів, диверсантів і шкідників» та широко закросних переслідувань переважно на немосковських землях, успіху очевидно не мала. Місцеві большевицькі й совітські організації та установи дуже швидко й зручно пристосувалися до московської тактики нападу, утворили нечислимі місцеві фронти проти центрального уряду, відповіли скаргами на оскарження і доносами на доноси московських агентів і преси. Нема найменшого сумніву, що між жертвами «троцькистських» переслідувань є досить поважний відсоток найвірніших слуг Москви, денунційованих нарочито місцевими органами. «Известия», «Правда» та місцева совітська преса повна заміток і статей про таких «хибно» переслідуваних, що звертаються за «правдою» до Москви, із скаргами на «неправих» місцевих судів, і бувають часом «оправдані», або й ні. В Баку, наприклад, назбиралось кілька тузинів таких «оправданців», які тижнями ходили що-дня до «горкому» домагатися звороту своїх «партбилетів». Бюрократів, нічим особливо з тим чи иншим районом не зв'язаних, центральна влада перекидає звичайно в таких випадках на службу до иншої місцевости, знаючи, що на старім місці їм вже життя не буде. На

цім, розуміється, терпить «робота» і влада та преса скаржаться гірко на пливкість проводу низових організацій, яка сягає, наприклад, в сільрадах де-яких районів, — розуміється, на немосковських землях, особливо на Україні, — по-над 50 відс. на рік. себ-то більше, ніж половина голів і секретарів їх міняється щороку. Поруч з тим «обкоми», «горкоми» й «крайкоми» не перевибираються часом по два, а навіть три роки. На загал-же повинь переслідувань, доносів і «протидоносів», скарг і протестів прибрала такі розміри, що не лише місцеві уряди, а й сама центральна влада втратила голову. Було дано зарядження та досить незрозумілі пояснення в пресі, що не всіх колишніх «троцькистів» та не всіх їх сучасних приятелів і родичів треба гнати, ув'язнювати та унешкідливлювати немилосердно, що де-які з них вже давно на вернулись на шлях большевицьких чеснот і зробились взірцевими діячами й урядовцями. Ув'язнення Ягоди та його катівських помішників є не то продовженням показових процесів проти большевицької еліти, не то намаганням центрального уряду заспокоїти совітьське «громадянство» та спинити дальше поширення паніки й хаосу. До того-ж про приготування до дальших процесів, а зокрема про процес Коцюбинського й товаришів нічого певного не чуто.

Совітьська преса й уряди дістали очевидно наказ викликати вражіння політичної весни народів у мурах московської в'язниці, щоб надати більшої правдоподібности виборам на основі «найдемократичнішої в світі конституції». «Демократизм» насаджують тим-же самим примусово-ударним порядком, яким його ще недавно викорінювали. «Самокритику» по старих взірцях московського «клікушества» (колективні напади гістерії), удосконалених новітніми методами Вишинського на останніх процесах, оголошено обов'язковими вправами для цілої преси, зборів і окремих промовців. Дуже добрий взірець її дав між иншим Молотов на цілих трьох сторінках «Известий» дрібним друком (на виразний друк має право лише Сталін). Протягом цього нападу «клікушества» Молотов викликав між иншим таке: «У нас багато фактів ошахрування держави, часом, на наш сором, при допомозі партійних керманичів. Чого варті самі дописування кількості добутого вугілля в Донбасі! Скільки ми вже за це ганьбили та віддавали до суду, але й тепер ще цих шахрайств не викорінено. Керманичі копальнями дивляться на це кризь пальці і стверджують часом своїми підписами фальшовані звіти, щоб похвалитися своїми досягненнями». Отже сумніви відносно вартости совітьської статистики досить оправдані. Але завдяки самокритиці довідуємося й про інші цікаві речі на немосковських землях. «Известия» з 22. IV твердять, що «є не лише особи, а й цілі установи, для яких місцевий патріотизм значить більше, ніж загально-державна карність». Як приклад, наводить сталінградські організації та суд, які боронили й виправдували місцевого директора Тріодського, коли він, кермуючись «зле зрозумілими» інтересами області, ошахрав

державу на 1 мільйон і намагався, справді нещасливо, ошахраїти на 28 мільйонів. При цій нагоді найвищий суд РСФСР двічі касував присуд сталінградського суду, чим поглибив очевидно в значній мірі місцевий сепаратизм, викликавши оправданий несмак до «демократичного централізму».

По-за тим критична «словоблудливість» совітської преси сягає дуже високо, до «валаамових ослиць» московського уряду, «наркомзему» і «наркомпросу», але глибокою ця критика ні в яким разі не є. Як то кажуть, с це властиво киванням пальцем у чоботі, розуміється, в добрім чоботі совітського редактора. Наркомзему закидається, наприклад, що відвідувачі його урядів раніше, ніж дістатися до шефа канцелярії, «мають зпочатку висповідатися у його секретаря», які бувають звичайно відповідно оброблені «фашистськими агентами». Але такі речі трапляються зрештою і в інших «демократичних» країнах. Наркомпросові по-за браком учителів, що-річною зміною підручників і методів навчання та анальфабетизмом учеників нічого поважнішого пресові критики не закидають, але коли наказано, то критикують.

Хвиля примусової самокритики котиться згори вдлі від менших до малих. Загальні збори «обкому» Донбасу ствердили, що «вугільний, металургійний, коксо-хемичний та інші промисли його працюють зле, що організації не виконують ані відомих постанов всесоюзного ЦК, ані вказівок самого Сталіна, що низові організації не роблять всього, щоб поборювати троцькістів та інших ворогів народу». Дописувач «Известий» стверджує при цій нагоді, що низові організації зкритиковано справді ґрунтовно, але вже «райкоми» й «горкоми» критиковано мало, а самий «обком» цілком поминули мовчанкою. А низовим організаціям, яких є тисячі, великого лиха, не зважаючи на найгострішу критику, не станеться.

Гострій самокритиці піддається і робота в Азовсько-Чорноморськiм краю. Ростовський «Молот» стверджує одірваність провуду професійних спілок од мас, невміння здійснити вказівки партії, недбале відношення до потреб членів спілок, страх перед критикою, придавлення внутрішньої демократії, ігнорування спілкових активістів, цілковите занедбання культурної роботи в Ростові, Таганрозі, Шахтах і т. ин. Проводиться тим-же способом «самокритику» в Баку, Тифлісі, Ташкенті, і всюди в більшій чи меншій мірі.

Повстає питання, для чоґо потрібна ціла ця нікчемна комедія конституалізму, демократизму, волі слова, самодіяльності народніх мас і т. ин.? Для того-ж, для чоґо потрібна кожна комедія; для викликання бажаної уяви про дійсність, іллюзії, для викликання нових надій, одурманення немосковських націй, заспокоєння їх гніву, ослаблення їх відпорности, защеплення національним масам недовір'я до їх провідників, для розбиття фронту немосковських націй проти Москви, обірвання їх зв'язку з культурною Европою. Інтеґральна колективизація не дає

московському урядові відновити «нову економічну політику». Тим більше намагається він викликати вражіння нової соціальної політики, яка без своєї господарської основи виглядає особливо кумедно.

До повороту в останнім році другої п'ятирічки і в дев'ятнадцятих році політичної влади большевиків у Москві примушує московський уряд як внутрішній стан ССРСР, так і його становище в Європі і в Азії. Московська влада пожертвувала хліборобством для промислу, і ними обома для московського імперіялізму й мілітаризму. Відбудувати хліборобство при допомозі промислу, очевидно, не пощастило. Навпаки, руїна хліборобства починає поважно впливати на добуття сировини промислу, вугілля, заліза, нафти, дерева, лену і т. ин. Наказано в цім році зібрати ні більше, ні менше, як 6613 мільйонів пудів збіжжя, кількість, очевидно, фантастичну. Початкове спізнення засіву на Україні та козацьких землях в початку та першій половині квітня було справді не лише вирівняно, а й торішні речінці перегнано. Але це було досягнуто незвичайно поспішною й злою роботою. Орано в багатьох місцевостях лише про комісарське око, дуже неглибоко, не переорювано, а подекуди сіяно просто по стерні. З московських районів преса ані скарг, ані алармів майже не подає, там сіють не для «держави», а для себе. Але вирішальними для вислуду жнив є не московські райони, а немосковський південь, який при сучасних умовах багато збіжжя дати, очевидно, не може.

Боротьба за хліб та промислові сировини між Московщиною та немосковськими націями стало загострюється. Цього основного чинника ніякі «реформи» московського уряду змінити не можуть. Зросту ворожнечи між Московщиною та немосковськими націями кремлівські можновладці нічим спинити не можуть. Сучасний зворіт в політиці Москви не є ані першим, ані останнім зусиллям здушити національну боротьбу в межах ССРСР, зійти з того фатального шляху, який може допровадити лише до розбиття ССРСР на його складові національні частини, але ці розпачливі зусилля очевидно даремні. «Реформи і самокритика» зривають лише запону з того, що московські можновладці так довго і старанно ховали. Сучасний момент впровадження московського «парламентаризму» дуже сприяє зосередженню національних сил як в межах кожної нації, так і їх дальшому об'єднанню в спільній боротьбі проти Москви. На тім роздоріжжі, на яким станули тепер Московщина і немосковські народи, стоїть перед ними непереможне противенство стремлінь і засад. Немосковськими народами кермує ідея національно-державної самостійності, Московщиною хижацький імперіялізм, що прямувати спільним шляхом ніколи і ніяким чином не можуть. Від цього роздоріжжя вони можуть піти далі лише цілком різними шляхами.

М. Данько

ВРАЖІННЯ З ІСПАНІЇ

I.

... Нарешті Міранда...

Після цілого дня подорожі залізницею, яка тепер в Іспанії, в умовах військового часу, трохи втомлює, я все-ж не можу доїхати до останнього пункту мого маршруту — Віторії, де міститься штаб армії генерала Мола, що веде зараз наступ на так званому Біскайському фронті. До Віторії тільки 30-35 кілометрів. Але потяг далі буде тільки завтра по обіді. На щастя, до Віторії ввечері ходить автобус і я не загублю ще й завтрашнього дня на дорогу.

Подорожні в автобусі, видно, люди, що вертаються додому після дня праці. Навколо — лагідний, свіжий весняний вечір, і ніщо тут не пригадує, що країна у війні. Сама Віторія при в'їзді до неї з її великим освітленим парком, з натовпами молоді, що по провінційному звичаю гуляє на головній вулиці, ніби ще більше підкреслює те вражіння країни за мирного часу. Але з другого боку, в місті одразу-ж кидаються у вічі військові і все те, що нагадує, що країна у війні. Того вечера, одначе, найбільшим показником факту, що у Віторії міститься штаб армії, була для мене повна неможливість знайти собі кімнату.

На місці, де зупиняється автобус, чатують на принагідного пасажира кілька «тозо», що займаються доставкою багажу. Довго я з моїм «тозо», що віз вулицею речі на маленькому візочку, даремно шукав вільного помешкання в якомусь готелі. Приміщення знайшлося нарешті в якійсь брудній «фонді», де мені дали одно з п'яти ліжок у великій неохайній кімнаті. Для мене, чужинця, це було тако-ж свого роду «стражданням», яке тягне за собою війна.

* * *

Другого дня зустріч із пресовим старшиною штабу армії. Журналістичну карту я вже маю з Саламанки, з Головної Кватири генерала Франка. Ця карта відкриває мені дорогу скрізь. Я можу вільно проїхати на фронт. І це те, що я хочу зробити.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі має зібрати в світовій столиці і зберегти на будучину духовні скарби нашого народу.

Одразу стрічаю інших колеґ, чужинцьких кореспондентів, що тако-ж лаштуються їхати на позиції. Чую між ними французьку мову і підхожу познайомитися. Одразу питання — звідки, од якого журналу. Французам, видимо, приємно стріти когось із Парижа, хоч я і чужинець для них.

— Послухайте, пане, от ще один колеґа з Парижа!

Перше питання у них до мене — од якого я журналу.

— Од «Тризуба», — журналу українського уряду.

— Панове, — звертається француз до американців, — представляю вам українського колеґу з Парижа!

Були тут кореспонденти агенції «Начас», паризької газети «Le Journal», кінематографічної студії «Metro Goldwyn Meyer», од американської преси — представники пресових агенцій «The Associated Press of America» та «United Press of America».

Журналісти все мусять знати. Ці журналісти були на належній висоті, і вони мали певні відомості і про Україну. Один із французів навіть почав викладати мені про те, як Коновалець, ніби, працюючи колись у зв'язку з Німеччиною, постачав їй весні секретні Польщі, а це приносило шкоду тако-ж і Франції, бо ті польські секретні німці передавали, ніби, далі до совітів, а Польща все-ж була французьким союзником, і так далі... в огороді...

А потім ставлять мені, цілком натуральне у Віторії в цей час, питання про те, як я влаштувався з мешканням.

— Та найшов собі якусь діру, і то з великим трудом!

— І ми так само зле влаштувалися!

Але ось надходить година від'їзду. Журналісти мають свої авта. Старшина із штабу армії має тако-ж своє. І вирушає нас — малий караван. Капітан, що нас усіх буде супроводжувати, ввічливо пропонує мені місце в його авті.

Ми вирушаємо на фронт. Ми одвідаємо тако-ж Герніку, яку лише два дні тому було здобуто і яка уявляє тепер із себе одні руїни.

Семен Печай

(Далі буде)

Кожен українець повинен спричинитися до будови пам'ятника Симонові Петлюрі — Української Бібліотеки Пого імені в Парижі. Під час жалібних академій в день річниці Пого смерті та на панахидах за спокій Пого душі влаштовуйте збірки на той Пому пам'ятник.

---

25 минулого квітня відбулися, нарешті, річні загальні збори берлінської Громади, захопленої пару років тому всякими правдами й неправдами скоропадчиками.

Від цієї Громади скоропадчики обіцяли собі великі користи. Представляючи чужинцям Громаду, як об'єднання всіх українців у Німеччині, без різниці партій та політичних напрямів, скоропадчики хотіли ввести в блуд німців та добитися від них для Громади, а на ділі для себе, таких привілеїв, щоб при помочі них загальмувати українські патріотичні змагання в Німеччині на можливо довші роки.

В цих планах, широких і облудних, призначено було с а м и м п а н о м «гетьманом» грати керівну роль своїм приближеним людям.

За сучасними німецькими законами де-які з них, як німецькі горожане, не мали б взагалі права брати участі в чужинських політичних, а до того ще й партійно-класових організаціях, як організація українських хліборобів-державників пана Скоропадського. Тому де-які особи з оточення п. Скоропадського ширять серед німців і українців поголоски про якісь непорозуміння — чому ніхто в нас тут не вірить — між ними та скоропадчиками і вихід з гетьманської організації, мовляв, т е п е р вони стоять на загально-українському ґрунті, та інше.

Для всіх отих, що стали скоропадчиками або через засліплення «генеральським масстатом» п. Скоропадського, або-ж через матеріальну залежність від нього (студенти й інші) такі поголоски являються гіркою пілюлю.

На початку 1935 р. скликано було загальні збори Громади. Від участі в них всякими способами, яких ми тут не будемо кваліфікувати, усунуто було багатьох заслужених і відомих українських патріотів, вояків армії УНР і всіх інших борців за волю України, а натомість понатягувано з різних кінців Берліна «малоросів» або просто росіян, приклонників царського генерала Скоропадського, що й слова навіть українською мовою сказати не можуть. І от, на таких сходах, що всяко можна було назвати, лише не українськими зборами, обрано було на голову Громади п. Скорописа.

Після тих зборів першою турботою скоропадчиків було утворити, сказати б, «всенародню» базу для Скоропадського, до якого німецькі кола ставляться більше, ніж скептично. Треба було показати німцям, що ота Українська Громада і становить «український нарід», якого бракувало (і завжди бракуватиме!) п. Скоропадському, нарід без різниці партій, угруповань і соціального стану, та що цей нарід, звичайно, тільки й мріє що про п. Скоропадського!

Того почалася, першою чергою, гонитва за мертвими душами, за паперовими членами Громади. На останніх загальних зборах, минулого квітня заявлено було, що число членів Громади досягло 136. Шкода лише, що свідомо при цій нагоді не було згадано, скільки з того числа не тямиць української мови та скільки (ще більше!) не платить членських внесків.

Та цього ще було мало. Треба було показати тим-же чужинцям, що в тому «народі» представлені в с і верстви суспільства.

Шляху та поміщиків, мовляв, маємо, інтелігенцію — професорів, вчених та студентів — постачає Український Науковий Інститут у Берліні. Бракує тільки робітництва.

Але й прихильність робітників показати було дурничкою. Рішено було довести, що й українське робітництво в Німеччині нічого іншого для свого частя не бажає, як мати за гетьмана Скоропадського!

І для цього влаштовується така комедія.

Як відомо, в Берліні та по провінції існувала за «старих» німецьких часів українська робітничка комуністична організація «Воля». Після змі-

ни режиму в Німеччині «Волю», звісно, розпустили. Ріжні ватажки-жидки встигли втікти, а обдурені робітники опинилися в скрутному становищі як супроти адміністративної влади, що дивилася на них косо, так і що-до дозволу на працю.

Використовуючи оцю скруту робітництва з колишньої «Волі», керівники Громади розказують їм всякі байки про свої «зв'язки» та «впливи» у німців та доводять до неписаної з ними угоди: робітники вступають до Громади, засновують філії і таким чином зберігають свою «робітничу» автономію, а Громада має їх захищати перед німецькою владою.

Угода вигідна для обох сторін. Ініціатори її ніколи не мали на думці (та й не мають до того й ніяких даних) ідеологічно перевиховувати цих обдурених комуністами робітників, а робітники в своїй скруті признали б Скоропадського чим хоче, аби мати покриття перед німецькою владою, бо це-ж з погляду їхньої ще не викоріненої та не пережитої психології комуністичної «Волі» не має ніякого значіння!

На загальних зборах Громади в минулому році представника цього українського робітництва, одного з колишніх провідників «Волі», п. Феркуняка, обирають до Управи Громади.

Комедію закінчено!

Починається «праця». Праця ця добре відома українському громадянству в Німеччині, яке не ховає з приводу неї свого обурення. Певну роль відіграв у ній і голова Громади п. Скоропис. Роля зокрема знана з нашої преси після того, як у двох великих німецьких часописах у Берліні, з нагоди свята української незалежності з'явилися прихильні нам статті, з яких кожен український патріот мав би тільки радіти.

Але в тих статтях, цілком зрозуміло, не було згадки про п. Скоропадського. Боючися, як би необізнані з фактичним станом люди не зрозуміли цього явища, як занепаду неіснуючого «впливу» Скоропадського в Німеччині, іде п. Скоропис до редакції одного з тих часописів, і дарма що голова Громади, — протестує проти прихильних українській справі статей. та ще й публічно хвалиться цим своїм кроком на сторінках «Українських Вістей» і «Нашого Тисяця»!

Так само те-ж відомий з преси і другий «чин» цього «патріота»: намагання створити «українську» парафію, підпорядковану російському списку Тихонові та через це залежну від москалів, щоб таким дешевим способом — у згоді з відомими русофільськими тенденціями Скоропадського — скомпромітувати українську боротьбу за автокефальну церкву.

Православні українці добре відповіли на цю «патріотичну» акцію, приобіцявши на таку парафію лише... 26 марок місячно!

Та проте на загальних зборах Громади 25 минулого квітня ніхто (хто з сорому, а хто з інших причин) ні словом про все це не озвався.

Натомість, дуже цікаво було почути з вступного слова самого голови Громади, що й німці не хотять признати Громаду за виразника незалежної української думки, за представника в с і х українців, вказуючи при цьому на факт існування інших українських організацій та їх працю.

От так і розвіялися рожеві мрії скоропадчиків. Із управи Громади почали тікати. Пішов заступник голови, ад'ютант п. Скоропадського на еміграції п. Лощенко, заступник голови української громади, який і досі демонстративно українською мовою не балакає та, як кажуть, після виходу з управи нав'язав дуже приятні відносини з московськими фашистами в Берліні. Пішов з управи і представник робітництва Феркуняк, який на ділі пересвідчився, що так званий «вплив» скоропадчиків серед німців є лише міфом та блефом та що п. Скоропис має того впливу не більше, а то може й менше, як кожний українець, що мешкає в Німеччині.

**В день 25 травня зробімо пожертву на монумент С. Петлюри —
— Бібліотеку Його імені в Парижі.**

Заговорили одверто й де-які «інститутські», чиє сумління не дозволяло більше мовчати, заговорили, навіть ризикуючи своїм матеріальним становищем...

І тільки тайний помічник гетьманців у всіх їхніх заходах проф. З. Кузеля — раз-у-раз на зборах рятував п. Скорописа від скандального провалу.

Становище провідника Громади було на зборах настільки скомпромітоване, що довелося перед виборами управи зробити перерву для того, щоб нагадати - наказати всім «залежним», що вони все-таки мусять робити те, що їм кажуть...

І після перерви, на пропозицію відомого греко-католицького священника в Берліні д-ра Вергуна, що не так давно відмовився правити панахиду за бл. п. Головного Отамана Симона Петлюру, на голову Громади знову було...«обрано»—п. О. Скорописа на дальшу шкоду українським інтересам у Німеччині.

Берлінець

Берлін, 27 квітня 1937.

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

— Довкола англійської коронації.

В Лондоні 12 поточного місяця відбулася коронація короля Англії та всіх домініонів і голови Британської Спільноти, як звать англійці офіційно свою імперію тепер, що її простори розкидані по всіх частинах нашої планети та до якої входить четвертина цілого населення землі. Не будемо спинятися над пишним перебігом цієї стародавньої церемонії, що її коріння доходять до VIII століття. Про це читачі наші, де б вони не жили, дізналися вже з детальних описів її та численних ілюстрацій, присвячених цій події газетами цілого світу, — за винятком, що-права, італійської преси, на що були свої особливі причини. Вкажемо лише на внутрішні й зовнішні елементи, зв'язані з тією коронацією.

Внутрішнє значіння її не обмежилось на цей раз чисто обрядовою стороною, хоч і яке воно велике, бо зв'язане з переходом сили, авторитету й влади від однієї особи до другої в найбільшій державі світу. Коронація Георга VI мала, по-перше, ту особливість, що це був перший випадок в історії Англії коронування нового короля в той час, коли попередній ще живий та з своєї волі зрікся корони й не являється противником і суперником теперішнього монарха, а став з часу абдикації добровільним і слухняним підданим свого молодшого брата. Цим актом в урочистий спосіб остаточно закінчено було ту драматичну й разом з тим, так мовити, романтичну кризу, що їй підлягла англійська династія, а з нею й ціла Британська імперія та яка була зв'язана з відомою всім абдикацією попереднього короля Едуарда VIII, що перебув на троні трохи менше року й покинув його ради коханої жінки, постать якої в очах британської опінії не відповідала тій уяві, що традиційно зв'язана з загальною уявою про особу англійської королеви. Криза та виявила ще раз наочно, що англійська опінія сильніша за англійського короля, що король не пан над Англією, а її найвищий слуга, так само відповідальний за свої вчинки, як і той найменший його підданий.

Другою надзвичайно важливою стороною коронації Георга VI було те, що це було перше коронування не лише англійського короля, який з давнішого часу є й імператором Індії, а цілком нового володаря, голови Британської Спільноти, короля Англії, Канади, Австралії, Південної

Африки та інших незалежних одна від одної держав, абсолютно суверенних і не зв'язаних між собою жадним юридичним статутом. Зв'язують їх між собою спільна культура, спільні традиції, з часті — спільна історія та спільне національне походження населення. Зв'язує їх тако-ж спільний комплекс колосальних інтересів, але назверх, юридично зв'язує їх єдино той факт, що всі вони мають одну й ту саму династію, що одна й та сама особа являється законним королем для всіх держав, що входять до Британської Спільноти. Династична криза, викликана абдикацією Едуарда VIII, тому саме так тяжко зворушила англійців, що теоретично тієї абдикації могли не прийняти домініони, всі, чи де-хто з них, а тоді випав би шкворень, що їх з'єднав всіх, повстало б два чи більше окремих королів, окремі династії, міг початися процес справжньої дислокації тієї своєрідної, неповтореної в історії єдності Британської імперії, такої делікатної й назверх надзвичайної крихкої в державній структурі своїй. Але це вже особливість чисто англійська. Уся зовнішня структура їх державного життя ніби-то крихка і непевна, а все-таки вона тримається міцно, бо стоїть на глибоких та непохитних підвалинах, закладених історією, повільною еволюцією та могутнім духом великого народу. Криза династії та коронація Георга VI блискуче ще раз довели цю історичну для Англії правду. Ще не прийшов той час і не видно ще його в майбутності — коли за Англію треба буде борятися. Ця нація вмє знайти вихід із найтяжчого становища і не втрачає свого лиця в найтяжчих умовах.

Виявів імперської єдності було багато в час перебігу коронаційних подій. Змінена присяга короля, бо присягав уже не лишень англійський король, а король багатьох держав. У королівському палаці, за чергою, несли варту не лише англійці, але й канадійці, оберігаючи короля Канади, австралійці, бо то був король Австралії, й т.ин. На коронації оточували кожен свого короля прем'єри влади англійської, канадійської, австралійської й так далі; присутній був представник і нової держави Ейре, як тепер, згідно з новим законом, іменують себе ірландці, хоч і які вони не охочі маніфестувати свій зв'язок із Англією, але, будь-що-будь, принаймні ще й сьогодні — Георг VI тако-ж і їх король, хоч про нього в новій ірландській конституції й не згадується. Все це — було їх більше — зовнішні ознаки єдності. Внутрішньою ознакою являється чергова імперська конференція з прем'єрів усіх держав Британської Спільноти, що зачала-ся зараз-же після коронаційних свят та яка протягнеться на довгий час. Денний порядок її дуже обсяглий і складається з ряду справ, що торкаються впорядкування ріжного роду взаємин, а крім того до нього додано наради що-до спільного поступовання в площині міжнародній, особливо в Європі, де інтереси домініонів мало в чому, — принаймні на зовень, — згідні з інтересами самої Англії. Як усе те буде вирішено, не знати, але буде це видно по тому, якої лінії в цих справах триматиметься англійська політика зараз-же після конференції.

Не сама однак конференція займається тими міжнародніми справами. На коронацію з'їхалися представники цілого світу, а особливо впливово представлені були з дипломатичного боку делегації європейських держав. Проміжжа часу між коронаційними святами використали вони для попередніх нарад і розмов не лише з представниками англійської дипломатії, але й між собою. Не дурно в пресі говорять, що за час англійської коронації фактично відбулася міжнародня європейська конференція. Так, газети зазначають те, що Іден і Балдвін мали неоднократні побачення з представниками всіх держав Європи, од заходу до сходу її. Бачились тако-ж і го-

---

На нашій еміграції, на кожному з нас лежить обов'язок підтримати і забезпечити її існування.

ворили з багатьма й французький міністр закордонних справ Дельбос, польський — Бек, і німецький посол Рібентроп та всі інші. Сенсаційною являється годинна розмова французького начальника генерального штабу ген. Гамлена з німецьким генералом Бломбергом, а тако-ж до певної міри — одвідини Рібентропа чехо-словацьким прем'єром Годжою. Певну увагу викликав те-ж і той факт, що тов. Літвінов за цілий час коронації сидів у Лондоні тихо й неначеп-то замкнутий. Принаймні, газети про нього мовчать і вісток про які будь поради чи побачення з ним не подають.

Про що говорили, над чим радилися всі оті командні дипломатичні люди, — поки-що не знати. Побачення й розмови були ніби особисті, говорилося в чотири очі й до преси, явна річ, багато не могло що дістатися. Відомо лише, що темами розмов були питання про західній пакт, про впорядкування Середньої Європи, про еспанські справи, та ніби-то про елімінування з Європи совітів. Про це останнє, як то видно з пресових звісток, говорилося неначеп-то непрямо, а скісно, а саме в той спосіб, що при порадах про всі питання совіти були замовчанні, наче їх взагалі на світі немає.

Observer

О П О В І С Т К А

Редакція і адміністрація «Тризуба» з жалем повідомляють своїх читачів і передплатників, що представляється необхідним, за прикладом французької преси, з 1 червня с. р. підвищити передплату на «Тризуб» з причини збільшення всіх видатків у Франції на друк, на папір, експедицію і взагалі на ціле життя, в розмірі од 30 до 50 відсотків. Сподіваючись, що наші передплатники і читальники зрозуміють необхідність, яка нас змушує перекласти хоч частково на них новий тягар, що упав на «Тризуб», прохаємо у них вибачення і дякуємо їм за повсякчасне і даліше довір'я.

Уже вийшов 6-ий збірник

« ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ »

орган Українського Воєнно-Історичного Товариства під редакцією полковника Михайла Садовського.

Містить праці таких авторів:

Генерала В. Сальського, генерала А. Пузицького, прокурора Юр. Киркиченка, генерала Ол. Удовиченка, інженера Ів. Гнойового, полковника В. Савченка, хорунжого Є. Юревича-Книгинецького, доктора генерала М. Галина, Хв. Сумневича, інженера підполковника А. Маруценка-Богданівського, сотника П. Проценка, поручника Ф. Корольчука, редактора П. Зленка.

59 ілюстрацій на окремих крєйдяних картках, 6 схем боїв, 254 ст. вел. вісімки.

Ціна з пересилкою: в Польщі — 7.00 зол., при набуті впрост од Видавництва — 6.00 зол., закордоном — 7.50 зол.

Збірники 1, 2, 3, 4, і 5 — по 6.00 зол.

Збірники «За Державність» — це славна історія наша, писана кров'ю Війська Українського.

Адреса Управи Товариства й Редакції:

Warszawa 22, ul. Opaczewska 54, m. 15, płk. M. Sadowśkyj.

Трибуна Молодих

Ч. 3

23 травня 1937 року

Я. ДРИГІНІЧ.

ЗАВОРОЖЕНЕ КЮЛЮ д-ра О. НАЗРУКА

Книжки живуть життям людей. Є книжки тихі й непомітні, є крикливі та гомінкі. Є книжки — приятелі, що розважають нас, є книжки, що відкидаємо від себе з жахом або з осоружністю. Але є й такі, як люди, що обурюють нас, але кажуть нам призадуматися. І такою книжкою з'явиться видана зимою 1936 р., як відбитка статей з «Нової Зорі» у Львові, «Г а л и ч и н а й В е л и к а У к р а ї н а», д-ра Осипа Назарука.

Гостре перо безумовно талановитого галицького публіциста д-ра О. Назарука переорює, дуже своєрідно для автора, важливу проблему взаємовідносин Галичини й Вел. України, поглиблюючи, наче рану (кому в користь?) межу між обома українськими землями, яка вже для нас, молодих українців, не існує. Спільні для одної нації зусилля визвольних змагань вєспіли стерти цей кордон, осталися тільки регіональні різниці побуту й психології мешканців, зумовлені поневільними політичними обставинами.

Книжка д-ра О. Назарука, колишнього діяча української радикальної партії у Галичині, а зараз ідеолога та апологета «Української Народньої Обнови» сп. Хоминина, — о б у р ю є нас своїм старєнням тез, побудованих на фальшивих або фальшиво зрозумілих премісах.

Книжка д-ра О. Назарука — каже нам дати відповідь на дивні, хоч цікаві иноді, висновки автора, каже нам зайняти рєше, державницько-українське становище — відносно думок і видумок д-ра Назарука.

Книжка «Галичина й Велика Україна» складається з трьох статей з дивоглядними заголовками: 1) «Про поцілуї сатани», 2) «Смагу з пламенного рога кидаючи вправо — вліво», та 3) «А лисиці брешуть на щити червоні».

В усіх трьох статтях вдається автор з великою ерудицією до українських і чужинних легенд або епосів, відкіля й виводить свої тези, аналогії, інтерпретації й міркування.

Концепція, висловлена в книжці д-ра Назарука — це аналітичний розгляд минулої й сучасної дійсности, сконкретизованого чинами поняття України. Це концепція, що своєю методою аналізу педалека від нігілізму, від заперечення української нації. І одночасно — це алогічна концепція суперечностей та роздвоєння авторового «я». Тому й не диво, що д-р Назарук не може спромогтися на зрозуміння єдиного можливого поняття нації, нації — синтези.

За думкою д-ра Назврука Галичина має виконати у майбутньому місію впорядкування та зорганізування Великої України. Свою тезу обосновує так: в історії України Галичина завжди таку місію виконувала, і за Княжої Доби, і за Козацької і в останніх визвольних змаганнях. Виконувала її й може виконати завдяки своїй расовій однородності, зорганізованості, зрозумінню традиції, завдяки своїй приналежності до католицької церкви, врешті завдяки своїй вузькості й малості цілей і навіть, як автор переконує: «можу з чистою совістю зробити висновок, що дурнішого племені від галичан я не зустрів ніде й ніколи», завдяки своїй... глупоті.

Велика Україна в переконанні чи уяві д-ра Назарука — це хаос під оглядом організаційним та національним. На Великій Україні «брак української думки», бо підчас коли галичани, чисті расово українці, мали і мають «всі прикмети, які мали і мають прусаки», то «наддніпрянське населення очевидно (sic!) не походить від того, що жило над Дніпром у княжих часах», наддніпрянці це «неустійнена мішанина гушів-ультипурів й авеціяграмів, массагетів, кельтів, бастарнів, обрів, хозар, печенігів, торків, берендіїв, воловців, арабів, турків, татар, кіркізів, калмиків, чорних клобуків, сартів, греків, вірмен, жидів, волохів-молдаван, хорватів, сербів, болгар, секларів, мадяр, поляків, москалів, чехів, шведів, норвегів, данців, французів, італійців, фінів, черкесів і всяких інших скитів і сарматів, ковуїв, бродників з безлічі дрібних племен Кавказу і Балкану, Малої Азії й Ірану — і всі незлічними комбінації мішанців з них». «А між ними і з них є вже тако-ж українці, дуже рідко на 100 проц., на 90,70, 50, частіше на 45 проц., ще частіше на 25 проц., на 15, на 10, а н а й ч а с т і ш е н а 0 п р о ц.». (ст. 102).

Далі розумус автор, що наддніпрянці ще-правда це люди великої ініціативи, це «карбованці» в порівнянні до «шусток» галичан, але це власне вислід тієї «неустійненої мішанини».

Причину цього склудження рас, належить шукати в 1) географічному положенні Великої України, яке витворило з неї територію при брамі гародів, і у 2) кліматі, флорі й онтичних даних красвиду Великої України, які розслабляють морально та викликають почуття розгубленості своєю «неочікуваною великістю форм».

«На тій території,— пише д-р Назарук, — де ріки прямують до Чорного моря, заломилися, стерлися і шезли всі, але то безумовно всі, навіть найбільші сили, коли в цілості увійшли на неї». Отже через те досі на Великій Україні, «в тій масі живуть ще обломки всіх орд і племен», що з усіх усюдів загналися на Україну і в тому перехресті шляхів із Сходу на Захід, з Півдня на Північ — розплилися в якусь хаотичну епідлазму, дарма, що колись, давно й недавно, і зараз — всі вони живуть одними звичаями, говорять одною мовою і, в чому д-р Назарук напевно не сумнівається, — почувають себе одною та одноцілою нацією.

Тому-то й галичани, хотючи виконати свою історичну місію, мусять іти цілковито відокремлено від наддніпрянців, щоб не злитися із ними в одне, щоб не розплистися й не пропасти, як мала частина, у цілості української нації. Бо тоді, за думкою д-ра Назарука, цієї місії не могли б виконати, бо поглотав би їх хаос Великої України і втратили б всі свої

пруські прикмети, а створили б із наддніпрянцями якусь «неорганічну мішанину».

У книжці багато теж теоретичних абстракційних міркувань про принцип зла й добра в українській справі, про чинники національної емоції: гордість і покір, та багато цінних думок про армію і про честь армії.

Багато те-ж у книжці веселих моментів, як поради—коли і як складати візити, як одягатися, так, що місцями перемінюється книжка д-ра Назарука у підручник бон-тону, що сильно надшарпує повагу книжки.

Аналізуючи «гордість» і «покір», пише д-р Назарук, що моментом, який «найбільше може нас безпокоїти в відношенні галичан до наших братів з Великої України — є гордість». Одначе прояви цієї гордості інші на Великій Україні, інші в Галичині, «в Галичині той прояв дурніший, ніж на Великій Україні», бо на Великій Україні «гордість має бодай якусь основу під собою, а саме має ту власне величину території і населення, про яку говорить». А галичани, пише далі д-р Назарук, «захоплені тою наддніпрянською гордістю зрікаються добровільно очевидного першинства галичан в загально-українській національній справі». І всіма можливими й доступними собі способами, «руками й ногами» старається доказати те «очевидне» (?) першество галичан.

На прикінці книжки подає д-р Назарук зібрані разом свої висновки: 1) Галичана й Вел. Україна це землі, заселені українським народом, 2) Різниця між Галичиною й Вел. Україною дадуться звести перш за все до ствердження, що Галичина більше розвинена й упорядкована, а Велика Україна в порівнянні з Галичиною — це «країна все потенціального, чисто ефективного хаосу», 3) Місія Галичини впорядкувати цей хаос Великої України, 4) Щоб упорядкувати, треба розуміти цей хаос; на нього зложилися три причини: а) територія при бармі народів, б) неустійнена мішанина рас і в) невідповідна релігія.

Цілий «трактат» (так назвав д-р Назарук свою книжку) «присвячений українським жінкам і військовим», як надруковано під заголовком книжки, бо автор, цілком слушно, вважає, що рішальним елементом могутності нації є жінки і матері та воїни, минулі й майбутні. Воїни завжди були, є і будуть тим елементом, жінки-ж особливо тепер, у добу «нового середньовіччя», що й підкреслює, як симптом цієї доби, сучасний філософ Н. Бердяєв (*).

Д-р О. Назарук, як вже ми зазначили, в ґрунті речі аналізує націю, як реальність і як поняття, атомізує, ми — розуміємо націю як синтезу.

Перше, що нас вдаряє в книжці «Галичина й Велика Україна» — це якийсь дивачний комплекс малости у автора. Не можемо інтерпретувати книжки д-ра Назарука як явища відірваного, незв'язаного безпосереднє з автором і посереднє з середовищем, з якого виростло. Тому, коли взяти під увагу це середовище, можна докладніше зілюструвати цей комплекс.

В книжці об'являється він — протиставленням малої Галичини — великій Наддніпрянщині, дрібничкових галичан, людей малих потягнень

---

*) Николай Бердяев: «Новое средневековье», Берлин, 1924 г., ст. 55.

і цілей — наддніпрянцям, — людям ініціативи і широких планувань (одверто признає це сам автор).

В середовищі д-ра Назарука — у протиставленні мізерної «Скали» — великій, з великими традиціями «Просвіті», сп. Хомишина — митр. Шептицькому, УНО — УНДО-ві.

І в книжці, і в середовищі вироджується, зрештою цілком логічно, цей комплекс д-ра Назарука — у культ малости. Чи не має в тому анархічного моменту?

Історичні факти у книжці — це безперечно факти, які існували, але які можна інтерпретувати, як кому вигідніше. І дискусію над ним оставляємо істориками. Ми будемо дискутувати на площині сучасности. Історія — безумовно — «magistra vitae», але вчителі бувають добрі й лихі, але треба вміти учитися. Своєї історії можна вчититися державницьки й інакше, можна вчитися українськи, інтернаціонально й галицьки.

Але «slow» цілої «горобинної» книги у фельдшерській рецепті д-ра Назарука на «повне відокремлення» Галичини від Наддніпрянщини, п а в и т в о р е н н я д в о х У к р а ї н . Дарма, що автор застерігається, що мовляв, не хоче роз'єднання України, але такий тільки вислід дає застосування його рецепти. Виходячи з бігуново-противних заложень, — дійти можна до іншого вислуду, до з'єднання України. А «tertium non datur» — у висліді. Натомісць у заложеннях можливі компроміси, але такі, що не змінюють сутнього.

Така пропаганда відрубности, така тенденція до «повного відокремлення» об'являється теж у звуженому аспекті — в середовищі д-ра Назарука. Чи-ж інакше можна розуміти передову статтю стапиславівського спископа, преосв. Гр. Хомишина, поміщену у «Новій Зорі» з 4 квітня с. р. під заголовком «Мій погляд на «Українську Народню Обнову»?

Чи-ж інакше можна розуміти речення цієї статті: «В кожнім разі вона (небо УНО) не с м і є з л и т и с я з послами інших репрезентацій так, щоб через це стратила свою відрубність» і «Радше нехай УНО остане без ніяких послів, ніж мало б поехати свою ідеологію і розплистися в УНДО»?

Автор цих рядків знає хоча б із свого недавнього студентського життя, що студенти з Галичини, волниязки й наддніпрянці творили завжди і всюди щось абсолютно одне і з їхнього співжиття не витворювалася «неорганічна мішанина», не витворювався хаос, який так тривожить д-ра Назарука. Навпаки, ці студенти доповнювали себе, творили гармонію навіть якогось вищого порядку, т в о р и л и ц і л і с т ь — не наддніпрянську, не галицьку, не волинську, — а українську.

У старшого покоління, у покоління д-ра Назарука, Дощенка чи М. Шаповала — могли ще існувати (але й це вже персонально!) й мабуть існують ці почування відрубности, а це власне і з - з а б р а к у в н и х т і є ї с и н т е з и п а ц і і . Але, згодитесь із тим, пане докторе, що це покоління, ваше покоління, не буде вже поколінням чину?

Ми вповні розуміємо роль Галичини в українському національному будівництві, цю роль солідних виконавців, цю роль цементу і рук, що будують зцілювати націю мізком (і те-ж руками) людей творчої ініціативи, які, як признасте, родяться не в Галичині, а на Великій Україні.

Але не розуміємо цієї «місії» Галичини, цього «першенства», цієї расової відрубності від «неустійненої мішанини рас» Великої України.

Як-же це, українці нація, чи «неустійнена мішанина рас» з оазою, а радше латкою (бо з боку) расово українською?

І в тому твердженні д-ра Назарука — стає на весь ріст національний нігілізм, заперечення нації.

А може тільки Галичина — це Україна, а Східня Україна — це не Україна, це для українців — «рема кай аноніма» безіменні пустарі?

Як нам зрозуміти цю місію Галичини, коли «галичинам питома невеличка ціль», і, як пише д-р Назарук, «ніколи не повинні галицькі організації розетрілювати свою увагу на «великі» цілі, бо це не відповідало б нашого розмірно невеликого племені з тісної країни», як нам зрозуміти цю місію, як «з чистою совістю» твердить д-р Назарук, «дурних» галичан? Відкіля б узився той провід над «дурними»? Чи повстав би з «дурних»?

Тут щось не в порядку.

І найважливіше, що не дозволяє бути Галичині «Прусією» в сенсі д-ра Назарука, — це той «галицький дух», про який пише д-р Назарук, «включено з його помилкою необережного наближення до Москви».

Ми розуміємо цю справу, справу взаємовідносин інакше. Ніякій частині цілоти, отже Наддніпрянщині, Закарпаттю, Галичині, Волині, Буковині і ин. не вільно забувати за свою область, пам'ятаючи одночасно, що вона є частиною цілої України з метрополією над Дніпром, у Києві.

Наддніпрянці це «неустійнена мішанина рас» — пише д-р Назарук, а Галичина — «расово устійнена», але... «все північне і західне населення давньої Наддніпрянщини, захищене великими лісами й болотами від постійних степових набігів, психично подібно до галичан». Отже Галичина — не одиначка, навіть у д-ра Назарука, в своїх прикметах, але одиначка, власне у д-ра Назарука, у своїм першенстві, у своїх атрибутах.

Наддніпрянці у д-ра Назарука — це психично «ординці», хоч зовнішнє — українці, та внутрішнє — українці (найчастіше) на 0 відсотків. Але в Галичині, на Поділлі, на Бойківщині (між инш. ціле село Тисів), на Гуцульщині (про це д-р Назарук не пише!) стрічаємо типи зовнішнє не українські, головнo монгольські й молдавські та їх мішанців, а внутрішнє, за твердженням д-ра Назарука, на 100 відсотків українські. Який цікавий парадокс! Тепер вже справді не відомо, хто українці і де українці!

Але, коли б навіть прийняти, що тільки Східня Україна расово найбільша мішанина, то мабуть, хоч би так «на хлопський розум», орди, які так швидко розпливалися в українському горнилі, так швидко (як пише д-р Назарук) пропадали, то мусіли те-ж швидко зцілюватися в одне з первісних населень, тим більше, коли це їхня «розпливність» була узалежнена від незмінних географічно-кліматичних даних, як автор «Галичини й Великої України» намагається нас переконати. І ці дані мусіли впливати не рідко за все на психіку, коли повірити листам д-ра Назарука «з херсонських степів», які наводить у своїй книжці. Але з другої сторони, переконує нас, що ці дані зовсім

ле впливали, напр., на вояків з Української Галицької Армії. Отже знов не можемо довідатись з книжки д-ра Назарука, де правда !

Українська нація безперечно одноціла. Доказом цього може бути національна цінність Західних Земель (з огляду на розмірно сприятливі відносини) та національний потенціал Східньої України, яка хоч під жахливим режимом московських совітів, виявляє свою життєздатність і українськість стихійними, часто кривавими протестами і національно здоровими відрухами проти Кремлівських окупантів. Як другий доказ можна прийняти, що український парід не денационалізується мимо сторіч бездержавности, мимо всяких «Drang'iv nach Osten», панславізмів, «православних єдностей», комінтернів та інших ізмів, мимо перерваної тягlosti державної традиції, а навпаки — координується в о д н и й н а ц і о н а л ь н и й і д е ї .

А коли б навіть прийняти місію Галичини (про яку ми вже згадували), то як змогла б вона її виконати, коли ради д-ра Назарука наказують «повне відокремлення» Галичини від Наддніпрянщини, що не минуче створило б непрохідний китайський мур між Галичиною і Великою Україною ? Власне ренесанс української нації та пробудження Галичини наступили, коли в пол. XIX ст. почали нав'язуватися стисліші, загублені серед сторіч, культурні, а навіть свого рода політичні зв'язки цих обох земель.

За поглядом д-ра Назарука, Галичина має «першенство», право і обов'язок «місії» те-ж з рації релігійної, з рації участництва Галичини в католицькій церкві. Тут об'являється католицизм д-ра Назарука, як «ecclesia militans», згідно з імперіялістичними тезами католицької церкви та уступом з цитованої вже нами статті сп. Хомішина: «Бо тільки на основі католицької віри її стики діяльність є хосенна і тривала і вона єдино може двигнути її обновили парід». Це — питома кожній релігії, кожному фанатизмові, зокрема католицькому — засада ексклюзивности.

Пересуємо релігійний момент на національну площину, на площину наших заінтересовань. І що побачимо? Сучасна націологія не висуває чинника релігії, як сутнього чинника нації. Існує багато націй з одною релігією, існують нації, яких члени належать до різних релігій. Релігійний чинник не творить засадничої ціли для сучасної нації.

І католицизм, і православ'я у національному сенсі мають свої плюси й мінуси. Тут всяка категоричність відпадає. Релігійна ривелізація — має свою рацію існування й тривання, бо спричинюється до доскопалення.

У минулому православ'я мало для української нації мінусовий момент від пере'яславського договору із-за цього, що Москва була те-ж православною. Але інше було православ'я Москви, а інше, глибше і європейське православ'я України. І тому Москва, мимо стичностей релігії, не змосковщила України. Католицизм — це релігія догм, православ'я — широких можливостей. Це щось, як Галичина й Наддніпрянщина, які творять цілість.

Д-р О. Назарук блукає у завороженому колі догм, логіки безпричинової, логіки — наказу. Але існує динамічна логіка причинности, якої д-р Назарук не розуміє.

Д-р О. Назарук виносить покору, принижує гордість. Що це гордість у етично-національному (не етично-релігійному) розумінні? Це в і р а в

с е б е , віра в свої можливості. В тому-ж самому розумінні покора — це рабскість у почуваннях, це віра не в себе, а у щось нез'ясоване, у якийсь фатум. Чи ті, що в себе не вірять,— можуть самі будувати з доцільністю й ентузіазмом будівництва?

Д-р О. Назарук ставиться скрайнє вороже до «гордості», але про галичан пише, що «мусять усвідомити собі і постійно про те пам'ятати, що вони належать до організаційно найвищого типу, який випродукувала вся українська земля». Чи не має тут одночасно вціплювання якоїсь гордості, опертої на фальшивих основах? Чи не має тут суперечности в поглядах д-ра Назарука?

Д-р Назарук, хочия знайти якусь спасенну концепцію для української нації, заплутався у безвихідній точці, створив ребус логичних суперечностей, якого сам не може розв'язати. Тупцюючи в цьому завороженому колі, роздвоївся в протиставленнях і протирічностях, та блукаючи в неймовірному хаосі, який сам створив, — не може з нього вийти.

БОРИС ОЛЬХІВСЬКИЙ

НЕ ВЧІТЬ, А ВЧІТЬСЯ

(Відповідь М. Сціборському)

В паризькому «Українському Слові» з 14 березня цього року вміщено широку й схвильовану рецензію на перше число нашої «Трибуни» (інж. М. Сціборський, «Запізно!»). При всій своїй наївності й хаотичності стаття п. Сціборського має позначки щирости, тому хочемо й відповісти на неї щиро й поважно.

Виступаючи цілий час у своїй статті, як представник політичного табору О. У. Н., п. Сціборський пише:

«С. Петлюра єсть для нас постаттю, перед якою хилимо голови... є священними для нас і символи УНР».

Пам'ятаємо недавні ще часи, коли представники того табору, до якого належить п. Сціборський, вживали означень «петлюрівець» і «уснерівець» замість лайки. Пам'ятаємо, але не гукаємо зловтішно: «запізно!», а, навпаки, щиро радіємо. Вчитися й приходити до голови по розум ніколи не запізно, пане Сціборський!

І ще дужче зраділи б ми, як би п. Сціборський та його однодумці взагалі закинули б своє дефетистичне «запізно!» і продовжували б свої мізкові зусилля. Адже-ж у світі діється останніми часами багато того, що ми, українці, мусимо брати до уваги й з чого мусимо вчитися.

Почнемо від політичного досвіду повесчасного націоналізму. Пан Сціборський вихваляє мене й Г. Саліківського за націоналістичний світогляд і націоналістичне світосприймання. Натякає навіть, що цей наці-

оналізм наближає нас ідеологічно більше до ОУН ніж до УНР («Петлюра наш і ваш, а не тих людей, що репрезентують УНР»).

В цьому останньому твердженні є велика помилка.

Бо в чому є суть новітніх націоналістичних рухів? Вони зродилися в світовій війні. Життя для людини річ, будь-що-будь, дорога. В часі війни маси людей віддавали це життя за свою націю — державу. Тому навчилися цінити її по-над усе і не дозволяти ставити по-над її інтереси інтереси клас, партій, клік, інтернаціоналів то-що.

В цьому п. Сціборський згоджується, здається, з нами. Але далі починається глибока прірва між найсуттєвішим змістом модерного націоналізму, позицією уряду УНР і вірної йому націоналістично-державницької молоді з одного боку, а п. Сціборським — з другого.

Вертаємося до духу націоналізму. Під час Великої війни маси людей навчилися цінити оту «технику перемоги», що про неї згадка в моїй статті так прикро вразила п. Сціборського. Яка, мовляв, проза: «в основу береться засіб, а не ціль». Колись, у часи революції українцям, захопленим її високими цілями — свободою, не хотілося думати про реальні засоби їх реалізації. Цю помилку повторює п. Сціборський.

Під час війни маси людей переконалися, що для перемоги не вистачає ідейності, жертвеності, одчайдушного героїзму. Що перемога вимагає акції зорганізованої, свідомої, планової, розумної й доцільної. Вимагає холодної розваги керівних військових органів і вірної, крпної слухняності підпорядкованих їм вояцьких мас. А перед усім — підпорядкування менших справ більшим, підпорядкування всіх справ інтересам однієї справи — остаточної перемоги.

По війні, заставши в своїх державах «тилову» анархію, внутрішню колотнечу, розбиття, італійські й німецькі комбатанти запровадили до політичного життя своїх держав військовий дух і військові засади. Військову «технику перемоги» стосують Італія й Німеччина у всьому свосму державному житті. Там усе підпорядковано інтересам однієї справи — імперіальної в Італії, приготуванням до повалення Версальського трактату в Німеччині.

Коли Гітлер приходив до влади, наші «націоналісти» типу Сціборського припускали, що він одразу кинеться на сумежні держави, які мають у своїх межах етнографічно-німецькі землі. Гітлер цього не зробив. Зосередив усі зусилля німецького народу на одній — найважнійшій для нього справі, і німецький нарід підпорядкував плановій і зосередженій акції Гітлера весь свій націоналістичний запал. Ніхто в Німеччині не смів критикувати й величати хрунем, польським запроданцем Гітлера, коли він, замість їти походом на Данціг, ввійшов у приязнь і союз із Пітсудським.

Здивувалися наші «націоналісти», але нічого бідолахи не навчилися. Маємо на це докази.

Дипломатично-загальниково згадує п. Сціборський за «шкідливі помилки» Головного Отамана Симона Петлюри. Знаємо, що він хоче сказати.

В 1920 році мав Головний Отаман два виходи: або остаточно капітуляцію в збройній боротьбі, або продовження її по підписанні союзної

умови з Польщею. Є така стара, визнана в цілому світі, засада: «*Salus rei publicae — suprema lex*». Головний Отаман сповнив свій обов'язок вождя, пішовши за цією засадою.

Але значна частина українського громадянства не розуміла ще, що власна держава і власна армія це для України річ найважливіша. Цей рабський недорозум — доказ, що етнографічний нарід не цілком ще був доріс до рівня нації, виявлявся під час української революції, виявився і в тих наклепах, що посипалися на уряд УНР по 1920 році.

Піднесли голос «патріоти», які звикли до України — не держави, які ледви бачили Україну-державу крізь Україну-етнографічну провінцію. Почали пояснювати, що є для нації щось більше, важніше, ніж збереження власної армії і власної державности — засада соборности... Почали гукати, що Головний Отаман зрадив ідею соборности. Цю зраду закидає злегенька п. Сціборський і нам.

Не розуміємо цих закидів. Не розуміємо його поняття «соборництва». Чи став би німецьким соборником Гітлер, який кицнувся б здобувати Данціг, Австрію, у Франції Ельзас, німецькі провінції у Данії (Шлезвіг-Гольштинію), Італії (Тироль), Чехословаччини (Судети з 80 відс. німецького населення), німецькі кантони Швейцарії і в війні з цілим світом занастив німецьку державність? Чи Мусоліні «зрадив соборність», бо не відібрав ще у Франції Савойї?

Це про держави сконсолідовані, могутні. А чи було б це здійсненням української соборности, як би Головний Отаман уже в квітні 1920 року зрікся можливості дальшої війни за самостійність?

І пехай нам пояснить стратегічний геній п. Сціборського: яким чином українці, не маючи власного військового промислу (а на думку п. Сціборського, тако-ж власного уряду) зможуть воювати з ССРСР, Польщею, Румунією, Чехословаччиною і всіма їх союзниками разом і одночасно? Замість зосередити боротьбу на найважливішому для життєвих інтересів нації відтинку, на її «бути або не бути». Так роблять політично-дозрілі нації, так роблять націоналісти — Мусоліні і Гітлер. Але п. Сціборський не може стати на цій націоналістичній платформі, бо мусів би підпорядкуватися на ній урядові УНР.

Наше соборництво полягає на соборності нації і виявляється в мобілізації до боротьби з Москвою, боротьби за існування Української Держави всіх українських сил, звідки б вони не походили і де б не мешкали. Тільки таке соборництво вважаємо справжнім, а не інші форми українського «соборництва», наприклад, форми, репрезентовані Крушельницьким, комінтерном і чеським урядом. (Цікаво, що власне для цього уряду робив табор Сціборського нелогічний виняток із своєї псевдо-соборницької засади). В остаточних своїх практичних наслідках «соборництво» Сціборських мало від цих форм відрізняється.

Пан Сціборський пише, що «націоналізм творить свій сучасний зміст з усіх конструктивних надбань нашої минувшини». Це правда, але акція, що її провадили Сціборські, була повторенням не «конструктивних надбань» українського минулого, а таких численних в українській історії і таких симпатичних для наших давніших істориків народницької школи сліпих рухів. Рухів, що доходили иноді до великого розмаху і націо-

нального запалу, давали багато прикладів хоробрости й героїзму, але не виводили України на твердий державний шлях. При всьому своєму національному патосі приносили користь ворогам України (наприклад, гайдамаччина — Росії), бо не були державно-зорганізовані і підпорядковані українській державній рації.

Пан Сціборський хоче виставити себе перед нами,— націоналістично-державницькою молоддю,—як приклад справжнього націоналіста, петлюрівця, уенерівця, соборника.

Радимо п. Сціборському не вчити, а вчитися!

А перед українським урядом — стати стрункою!

БОГДАН КЕНТРИНСЬКИЙ

РЕФЛЕКСИ В ДВАДЦЯТИ РОКОВИНИ УКРАїнСЬКОГО З Р И В У

Коли б молодий українець, що не тільки не був учасником визвольних змагань, але навіть, з огляду на свою молодість, не міг бути властиво хоч би їх обсерватором, хотів собі здати справу з дійсного їх перебігу, виробити про них власну думку та зайняти відповідне становище, — річ ясна, серед розбіжності матеріалів і поглядів, які принесли нам ці двадцять літ, став би розгублений і розвів би руками та по рецептах деяких авторів тих матеріалів і поглядів мусів би покинути про них думати, взагалі в и к р е с л и т и їх, як щось настільки туманне, неясне, негативне, що тому, власне не треба над ним зостаюватися. Очевидно, до часу, коли можна вже буде підійти до нього з «історичної перспективи», тоб-то коли ті події насвітлить не учасник і не без чи посередній обсерватор, але історик. Годі вимагати, щоб події — і то які події! — були відразу передані наступаючому поколінню ясно, об'єктивно, виразно. Годі вимагати від учасників, що горіли й згорали в полум'ях-хвилях своїх ідей, які в результаті спрваджувалися всі од одного — до здвигнення української нації, щоб вони так одразу піддали ревізії всі свої переконання й вчинки, щоб тверезо й суворо, не на підставі сантименту (як-же з рештою оправданого!) осудили причини кривавої невдачі. Тим більше, що наша боротьба не йшла одним, не двома й не трьома руслами. Йшла боротьба за одну святу й велику ідею, — хоч здебільшого під одними прапорами та не з однаковими поглядами. Скільки-ж українців ішло за ходом нашого визвольного руху в різних його стадіях в повному переконанні, що зовсім инакше належало б робити. Але йшли, бо вимагала того від них нація. Грушевський во ім'я цього не завагався приліпити собі марку есера. Гірше було, коли засліплені в своїх переконаннях одкидали «компроміси» і тим допомагали нищити свою-ж справу. Під свіжим вражінням жахли-

вої катастрофи, бо катастрофи, що тягнула за собою сорок п'ять мільйонів жертв, ті, що стояли при кермі, ніяк не могли відразу прийти до усталення якоїсь незаперечної причини катастрофи. Але керманича, відповідального за сотки душ, які веде за собою (в даному випадку за десятки мільйонів), хоч він і не винен чи мало винен в тому, що сталося, мучить сумління. Тому він мусить, хоч би для власного заспокоєння, дошукуватися причини незаперечної. Хто: він, чи зрадливе світло семафору, чи непересунена в час стрілка на залізничній колії? Сумління його мучить, оскільки він дійсно почувався в ідповідальним, і тому він хапається кожної можливості, кожного припущення, щоб перед власним сумлінням і перед жертвами або скинути з себе вину, або знайти співвинних. А коли цих керманичів у потязі української революції було більше, — отже справа природня, що почалося дошукування винних чи співвинних між самими керманичами й тими, які переставляли стрілки на коліях, що ними котився отой збриганий кров'ю потяг. Одна лише річ: у способах, доказуваннях, мотивуваннях і т. п. при тому взаємному обвинуваченні виявлялися найкраще правдиві цінності й правдива ідейність та велич одних — і ціла порожнеча, підлість і негідність других. Та в кожному разі інакше не могло бути. Мусіло наступити й наступило, що-права вже аж у занадто переборщеній формі, те, що в таких випадках приходило завжди. І тому, коли б вимагали відразу ясного, безстороннього освітлення подій ті, що з огляду на свій вік мало або напів розуміли хід української революції, якої все-ж були обсерваторами, — відмову чи неможливість зроблення цього учасниками ще десять, скажім навіть п'ятнадцять літ тому можна було оправдати. Зрештою такому поколінню, видобуваючи з пам'яти все, що бачилося й напів пережилося, далеко легше розібратися і сяк-так об'єктивно зробити висновки з розбіжних цілковито матеріалів, думок, поглядів.

Але сьогодні стоїмо перед (властиво після) фактом нашого національного зриву на віддалі не десяти, ані п'ятнадцяти, лише двадцяти літ. Ще п'ять літ і дивитимемося на нього з перспективи чвертини століття, перспективи, що правда ще не цілком історичної, та все-таки, — вже на сьогодні вистачальної на те, щоб навіть самі учасники, самі діячі отих великих днів дали об'єктивний їх образ поколінню, що сьогодні доходить чи переходить двадцяті роки життя, молодому поколінню, що родилося під рев рідних і ворожих гармат, під розпачливі корчі скрівавленої української землі, поколінню, що приходило на світ може в момент і годину, коли відходили з нього його батьки, поколінню, що, приходячи на світ, оживотворялося тим духом, який з тих батьків виходив, опромінений безсмертною славою героїської смерті за найвищу ідею, хоронячи, закріплюючи ту ідею в молодих, наступаючих дітях нації.

Чи дано цьому поколінню вказівки, яке має зайняти становище до остатнього історичного відруху свого народу? Ні, далеко ні.

Знайшлися люди, що активної участі у визвольних змаганнях не брали, хоч могли й повинні були брати, але зате захотіли коштом критики тих подій зробити собі популярність. Це прийшло їм легко. Стоючи на становищі нових після-воєнних течій, зовсім відмінних од ще недавніх ліберальних, соціалістичних, комуністичних, бо суто націоналістичних,

фашистівських, що беруть під увагу виключно інтереси нації, раси, вони взялися до критики проводу української революції. Що залилося б молодому українцеві з чия не найбільшого й наймогутнішого в історії своїй і інших народів національного пробудження, коли б він мав спиратися виключно на тих джерелах або тільки їм довіряв?

Мало сьогодні вже такої молоді, щоб думала инакшими, ніж націоналістичними категоріями, очевидно кожний настільки, наскільки кличі сьогоднішнього дня зрозумів і пережив. В кожному разі для кожного молодого укр. інця без винятку ясно, що Москва це найтяжчий ворог, і тому побіч любови до батьківщини настільки-ж він мусить у собі плекати ненависть, ненависть просто фанатичну до ворога. Він розуміє, що понад усе, понад усі, навіть найвищі й найсвятіші ідеали ставлячи і дею д е р ж а в н о с т и свого народу, інтерес української нації, він мусить гартувати духа й тіло, морально виховуючися на в о я к а , щоб у слушний момент могли метитися й бити ворога, бити кожного, хто лише у виразно ворожих чи «приятних» замірах зазіхав би на добро України. З такими переконаннями йому дійсно сьогодні нетерпеливиться при читанні джерел про діяльність проводу революції, йому годі сьогодні зрозуміти навіть першу тактику Великого Отамана на початках революції; він часто навіть і не в силі не вибухнути молодечим обуренням проти різних посулень наших чільних лібералів, проти першого, другого, третього універсалів, проти поодиноких рішень Грушевського, хоч уже якось інстинктивно відчуває до нього безмежну повагу й довір'я. Але в загальному він все-таки в одному місці з переконання, в другому — інтуїтивно розбереться як слід в тому стихійному хаосі подій; може дійсно більше інтуїтивно знатиме, кого, мимо різних, навіть неправильних кроків, у своїй душі шанувати. Молодий, пристрастний юнак намагатиметься знайти для себе якийсь символ того зриву й тим символом для кожного такого юнака, яких би він не був переконань, стане напевне ані «гетьман» з історичним прізвиськом, ані голосні діячі з того часу, лише правдиві борці за ідею, що їй віддавалися цілком, що горіли правдивою любов'ю до неї, що вміли любити Україну й на стільки-ж уміли ненавидіти ворога. Ті борці, з якими дві скривавлені, але вельветні українські армії, всі злучені в образі найбільшого борця Петлюри, стануть символом української революції 1917-1921 рр. для кожного українського юнака.

Він, хоч робить закиди, не має досвіду й сили опертися саентиментові до того останнього збройного чину свого народу? Радія. В і н на закиди має право, бо він н е д о с в і д ч е н и й . Він ще дійсно може не в силі в і д ч у т и ї зрозуміти добу, з якої п о в с т а в а в т а в я к і й д о к о н а в с я отой український чин. Бо коли він усе зрозуміє й відчує, пієтизм до того чину й його виконавців н а п е в н е ще б і л ь ш е з р о с т е . А до того саентименту він те-ж має право. Він, що не має навіть поняття про те, як горожанин почуватись в с в о ї ї дійсно державі, як вояк присягає на вірність в и к л ю ч н о с в о ї ї Батьківщині і с в о є м у Народові, не був би сином тієї нації, яка двацять літ тому пригадала світові, що, не дивлячись на віковий утиск, державна традиція в ній ніколи не загине, коли б не звеличував того чину.

Зрештою, здається, це буде не тільки мій погляд, що в молодому поколінні, навіть коли б не було для кого, треба створювати ністизм до певних історичних постатей, чинів, подій. Чому, — цього не треба вияснювати. А в нас таки є до кого.

Через те як раз і гідне осуду отаке тільки негативне критикування. Тим більше гідне зі сторони молоді, що навіть потребує глорифікації тих чинів. Та нехай би лиш справедливе й об'єктивне освітлення, — і це було б уже чесне й гідне людей, що мають сякий-такий вплив на молодь. Чому зрештою молодь може бути вирозумілою й остаточно дійти все-таки до внеску, що з іншими кличами годі було виходити тоді. Не трудно сьогодні вичислювати: чому не зроблено того, чому того настрою чи наставлення має не використано в тому і тому напрямку і т.д.? Я-ж од себе поставлю питання: а чому-ж ті, що тепер ті запити ставлять, не старалися перевести своїх тез у слухний час? Що вони тоді робили? Чому не добивалися до проводу й не брали керми в свої руки? Чи не тому, що ані вони, ані їх кличі не мали в той час популярности й відгуку? То звідки-ж у такому разі могли б мати успіх провідники, які для цих кличів мусіли б наглядно на очах мас змінити свої дотогочасні позиції? Чи-ж з іншими кличами виступав на початку Мусоліні, Піласудський?

Та що там зрештою. Молодого українця, що входить у життя, не повинні обходити різні сварки й непорозуміння старшого покоління. Із своєї сторони воно б не мусіло втягати до них молоді. Тим часом завжди справа стоїть зовсім инакше. Чи це пояснити браком доброї волі, незрозумінням, чи таки просто некультурністю хоч би тих, що стараються нас упевнити, що вони стали для нас уже синонімами Заходу, — годі зрозуміти. Річ ясна зрештою, що доброї волі потрібно завжди з кожної сторони потрохи, щоб якийсь справи налагодити. Консолідація й національна єдність інших державних націй в нас, молодих, збуджує заздрість. Думаємо, як зліквідувати такі важкі непорозуміння, як навіть устійнений погляд на останній всенациональний зрив... А прикро, щоб над такими справами задумувалися ми, молоді. Не варто передавати молодому поколінню гризот, які може зліквідувати ще старше покоління.

Витворилося сьогодні цікаве становище. Звичайно батьки тішаться досягненнями своїх дітей. В нас часто буває навпаки. Ми, молоді, приглядаючися, як гризуться між собою наші батьки, часто тішимося, коли ті гризні між ними заникають. В двадцятиліття революції ми масмо подекуди нагоду тішитися, що наші старші дуже «порозумішали». Справді відрадне явище. Українська преса приносить цілу низку цікавих статей — поважних, поміркованих, справедливих. Центральна Рада, опльовувана колись так нерозважно, — сьогодні майже всіма боронена. «Нарозумілись» наші татки й мами. Що-правда, де-які «принципові», ті «правдиві» націоналісти загалопувалися були так, що сьогодні вже чи ще, чи може «отак» не хочуть звертати з дороги й «креслять» по старьму, але ті належать до таких «дітей», над якими не зостається зрєбити нічого иншого, як тільки здвигнути плечима...

Оці різні неспокійні рефлексії находять на молодого українця не лише під впливом рефлексій старших, як ось тепер з приводу річницї. Ці дум-

ки нуртують і часто не дають спокою молодим. Як вище зазначено, маючи в крові національно-державну традицію, але зовсім незвиклі до неї, ми, серед досить великого хаосу нашого національного життя, стаємо часто на роздоріжжях. Не тільки старші з молодими не знаходять «спільної мови», не тільки старші між собою, але, що гірше, часом не знаходимо її між собою й ми, молоді. Вина тому — брак державної дисципліни, до якої ми не звикли. Для нас невиносима думка — коритися чомусь чи комусь, ми не пізнали ще, що значить коритися власному урядові, бо почуття т а к о ї дисципліни нам неznане. А перейти таку школу, навчитися тієї дисципліни, — ми-ж можемо, бо той уряд маємо. Нехай він еміграційний, нехай він без війська, — але-ж то наш уряд, той, який боровся як тільки лише мав сили з московським червоним наїзником і який під знаком боротьби з ним покинув свою золотOVERXу столицю.

Старше покоління поволі передаватиме провід у наші руки. Прикрі непорозуміння нашого громадянства, але воно все-ж спільними силами осягає де-які здобутки і передаватиме їх нам. Еміграція наша вичерпана й знесилена. Дано їй було пережити стільки, що належиться їй святий відпочинок. Його вона не має, її мусимо ми, молоді, заступити. Прийде час, що муситимемо заступити всі ділянки громадського життя, коли старші відступатимуть на відпочинок. Але де-які емігранти не мають права спочити. Вони — це уряд. Він, хоч найбільше вимучений, та несе прапори, яких не має права випустити. Чи-ж не для нас несе їх?

Тому власне мусимо бути готові ми, молоді, щоб тих, що нас очолюють, підтримати. Ми мусимо стати тим військом, якого не має зараз наш уряд, ми мусимо бути тими, що в слушний час, на поклик того уряду, підемо мститися криваво за кривду нашої нації, наших батьків і братів.

Нема сумніву, що на поклик до боротьби з катом піде усе молоде й сильне українське покоління без винятку. Піде, щоб полягти на полі слави, бо воно горде, що воно мало вже свої Крути, що вже тисячі його — рожевого цвіту — зросило рідну землю своєю теплою кров'ю. Але-ж неzapнepчнa річ, що без відповідної підготовки до остаточного бою, без морального принаймні виниколу може повторитися знову історія тих-же Крут, коли недисципліновані, мерзотні начальники вислали на смерть безглузду оті сотки «рожевого цвіту», що йшли й гинули лише в безумстві нестриманого патріотичного патхнення, не даючи такою боротьбою жадного результату. Молодь своєї крові за Батьківщину не пошкодує, але-ж та кров цінна.

Гуртуючися під прапором свого уряду, послухні його наказам, ми підготовляємося тим самим до кривавого фіналу ще незакінченої вікової боротьби з москалем. Поклик уряду не повинен нас застати в такому стані, як в останню революцію.

Під прапори УНР повинна гуртуватися вся українська молодь. На нещастя, передовсім з браку почуття державної дисципліни, а тако-ж у великій мірі за провідництвом отих людей, про яких ми згадували перед тим, українська молодь ще не вся і не всюди зрозуміла вагу і моральне значіння свого уряду. Переконавана всякими такими чинниками, що може навіть і самі не передчувають, який своєю діяльністю сіють серед молодого покоління анархизм, не хоче наша молодь зрозуміти, що завдань

нашого еміграційного уряду не можна ніяк мішати з якимись політичними доктринами. Мета УНР — створення незалежної великої Української Держави. Не політичний устрій почне спочатку будувати наш провід, але д е р ж а в у . Мелодь Галичини, що свого часу з своїм урядом ніколи не мала ближчого зв'язку, легко піддається всім тим «провідникам», бо не здає собі справи з того, чим є для нас, недержавної нації, еміграційний уряд, про який знає світ, який репрезентує перед ним оту молоду державу, з якою той світ уже вів переговори й рахувався кількинадцять років тому. Адже ніхто не заперечить, що в головній мірі завдячуючи представникам уряду УНР світ при наступному зриві українського народу буде трохи більше знати про нього, ніж у 1917 р.

Знаю, що визнають себе уперівцями українці різних політичних переконань — всі вони перейняті виключно ідеєю української державности. Що таке український уряд, — найкраще розуміють вороги України, побороюючи його, де тільки можна. Найкраще вагу його розуміє та піонерська молодь українського повстанчого руху, що змагає до скинення червоного ярма там, на Україні. Символом того уряду був там до 1926 р. Симон Петлюра, символом Петлюри став для гноблених братів уряд УНР і на нього вони покладають усю свою надію. Бо вірять, що йому проводить Дух того сподіваного великого збавника — Великого Отамана, і це вистачає.

Розуміють вагу нашого уряду чужинці: він для них символізує українську справу. Коли не хотять ваги його признати наші старші політики, чи не направить цього молоде грядуще покоління? Приготування потрібне безперечно, а поклик уряду може впасти несподівано й незабаром.

ВСІ УКРАЇНЦІ — НА ПІДТРИМКУ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. С. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

**День смерті Симона Петлюри — 25 травня — є
днем збірок на Бібліотеку Його Імені в Парижі**

Прохасмо вас не відмовити відмітити цей день і прийти активно нам на допомогу популяризацією дати і популяризацією збірок серед громадянства.

Не забудьте, що Українська Бібліотека ім. С. Петлюри лишиться навіки представником української культури в Парижі і що чим більше буде вона підтримувана громадянством, тим кориснішою може бути її робота для української справи в світовій столиці Парижі.

Квітень 1937.

РАДА БІБЛІОТЕКИ.

Гроші посылати або на адресу Бібліотеки: Bibliothèque Ukrainienne S. Petlura, 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9., або через банк на conto Бібліотеки: Bibliothèque Ukrainienne S. Petlura, No 40564, Crédit Lyonnais, Agence « Y », 22, avenue des Gobelins, Paris.

ХРОНІКА

З життя укр. еміграції У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

— Замість великодніх поздоровлень п. В. Татарський із Польщі склав на Бібліотеку 1 золотий.

— Вистава - баль в Оден-ле-Тіші. Оден-ле-Тішською філією Т-ва б. Воляків Армії УНР у Франції, у неділю 11 квітня с. р., було влаштовано виставу-баль. Під режисурою пані Ступницької було виставлено дві комедії: «Більше засоромився, як налюбився», комедія на 2 дії Рудога, та «Периста красуня», комедія на 1 дію, перекл. Гасвського. Не дивлячись на різні технічні перешкоди, під умілою режисурою пані Ступницької вистава пройшла дуже добре, і зробила добре враження на глядачів.

У грі брали участь: пані Дідок та панове: Щербак, Загній, Ярешко та Клер. Всі аматори добре справилися із своїми ролями. По виставі пані Дідок та пан Лисенко заспівали кілька українських пісень. На закінчення програму на сцені було виконано кілька українських народних танців в танцях брали участь: пані Дідок і панове Суський та Ярешко. За чудово виконані танці нагороджено їх було рясними оплесками з кількаразовим викликом на «біс».

По закінченні програму відбулись загальні танці до 3-ої годранку. Режисерів пані Ступницькій та аматорам: пані Дідок та панам Ярешку, Загнію, Щербану, Клеру, Суському та Лисенку, які своєю працею допомогли влаштувати виставу, філія Т-ва складає щиро подяку.

У Польщі

— Доклад проф. д-ра М. Кордуби. На сходинах комісії для дослідів польсько-українських питань при історичній секції УНІ у Варшаві відбувся 7-го травня с. р. у поменшанні УНІ під головуванням голови комісії проф. варшавського університету д-ра О. Галицького-Халцького, доклад проф. д-ра Мирона Кордуби на тему: «Два причинки до історії Галицько-Воледимирського князівства в XIII ст.» Прелегент поставив собі за ціль дослідити як найточніше кордон між галицькою й польською державами у XIII ст. Зупинився над питанням, чи до Галицького князівства належало Закарпаття, причому на основі своїх дослідів дійшов до висновку, що місцевість Телич, про яку є згадка у галицько-волинському літописі, це не теперішня місцевість Телич, що знаходиться над Попрадом, а галицька Потелич коло Рави Руської — і це має значіння для усталення кордону між польською й українською державою в XIII ст.

Далі усталив, що місто Мачк, про яке згадується в одній грамоті з XIII ст., що там панував галицький князь, це в дійсності сербська місцевість Мачок і її князь був не галицький, а сербський. Ця помилка повстала тому, що текст грамоти був хибно відчитаний видавцями. Таким чином упадає багато гіпотез і суперечок про Мачк, який уміщувано в Закарпатті.

Вкінці подав проф. Кордуба свої пояснення що-до приналежності Бережського комітату до галицького князівства за часів кн. Льва. Проф. Кордуба вважає, що ця приналежність була коротким інцидентом у зв'язку з тогочасною анархією в Угорщині.

Тієї доповіді відбулася дис-

кусія, в якій проф. Галєцький-Халєцький підкреслив надзвичайну сумлінність дослідів прелєгента та високий рівень його наукового методу.

Д.

— З життя Відділу УЦК в Білостоці. 22 січня с. р. в помешканні Відділу УЦК в Білостоці відбулися урочисті збори членів Відділу, присвячені 19-ій річниці проголошення незалежності України, на яких після вступного слова голови Відділу полк. Писанюка з ширшою промовою виступив інж. С. Момот. Згадавши про проголошення ІV універсалу, промовець ширше торкнувся правно-конституційних підстав урядів України після ІV-го Універсалу, присвячуючи особливу вагу легальній тягlostі уряду УНР, що від часу Трудового Конгресу очолює наші визвольні змагання. «Масо легальний уряд, — казав промовець, — що свою владу одержав від народніх представників, зібраних на Трудовому Конгресі. Легальний уряд це той цемент, що об'єднує розпорошену по цілому світі українську еміграцію, це символ єдності українського народу і його змагань, це пострах для окупантів, це надія наших братів, поневолених окупантом, це та зоря, до якої звертаються вони думками в найтяжчі хвилини свого поневолення. Сьогодні перегортаємо 19-ту сторінку історії наших визвольних змагань, відкриваючи сторінку 20-ту, білу, чисту до заповнення дальшими діями боротьби, може знов кривавими, бо-ж година дванадцята надходить».

Тут промовець вказав на зміну у відношенні до большевиків на міжнародньому форумі, згадав про утворення протикомуністичного фронту та проаналізував внутрішню боротьбу серед провідників комунізму, якою характеризуються в світах останні часи.

На закінчення промовець вказав на необхідність бути готовими до назриваючих подій, щоб вони не застали нас роз'єднаними і не-підготованими.

30

— 31 січня б. р. зібралася українська колонія Білостоку, щоб вшанувати пам'ять полеглих під Крутами. На зборах виголосив реферат п. Яків Винник, наводячи аналогію поміж українськими Крутами та старогрецькими Термопілами. Патріотичний реферат зробив на присутніх глибоке враження.

— 21 і 28 лютого в помешканні Білостоцького Відділу УЦК відбулися збори членів Відділу, на яких голова Відділу полк. Писанюк подав інформації про військові сили большевиків на Україні. Багато праці коштувало доповідачеві зібрати потрібні для своєї доповіді матеріали, що розкидані по ріжних більших і менших, наших і чужих публікаціях. Небагато цих відомостей доходить на цей бік, але ті, що зібрав доповідач, може й не докладні, може й не найновіші, але дали вони виразний образ совітських збройних сил на Україні.

Присутні на зборах з великим зацікавленням довідалися про кількісний стан червоної армії на Україні, її розміщення, організацію, спосіб комплектування і т. д.

— 14 березня Відділ вшанував 76-ті роковини смерті Т. Шевченка. На зборах членів Відділу із спеціальним рефератом виступив інж. С. Момот. Заповіт Шевченка, а зокрема слова «вражою, злою кров'ю — волю окропіте...» були вихідним і головним пунктом реферату, в якому було проаналізовано віковичну експлоатацію України Москвою. Наведені слова заповіту Шевченка яскраво вказують на шлях, яким прийде Україна до свого визволення і незалежного існування.

Відспіванням «Заповіту» було закінчено цю скромну урочистість.

В Югославії

— Шевченківське свято в Петровграді. Заходами Управи Української Громади в м. Петровграді (давніше В. Бечкерек) 11 квітня с. р. було влаштовано в помешканні Грома-

ди традиційне Шевченківське свято.

Програм свята складався з рефератів, зачитаних п. п. М. Мельничуком та С. Третьвичем, та з декламацій, виконаних членами Громади.

Відкрито свято було вступним словом голови Громади п. М. Мельничука та співом «Заповіту». Закінчено свято було співом національного гімну. На святі, крім членів Громади, присутні були члени вільнокозачої станиці та прихильники українців.

« С а м о с т і й н и к ».

Бібліографія

— Heinrich Koitz .
« Stilles Licht — Geliebtes Land. » Roman. 1937. Paul Neff Verlag. Berlin.

Перший великий роман, присвячений нашій визвольній боротьбі. Перший великий художній твір, в якому змальована постать Симона Петлюри. Тільки ця перша річ, на жаль, збогачує не українську, а німецьку літературу.

Книжка ця, яка недавно вийшла у світ, є першим романом її автора. Досі він був відомий з своїх публікацій про Східню Європу, які визначались глибоким знанням відносин і розумінням таких складних для чужинця проблем, що стоять тут до розв'язання.

В своєму романі автор дає широкий образ нашої визвольної боротьби, починаючи від повстання проти гетьмана в 1918 році й кінчаючи нашим останнім переходом за Збруч в листопаді 1920 року. Перед читачем проходять один за одним окремі епізоди подій тих часів — Біла Церква, бій під Мотовилівкою, опанування Кисва, Трудовий Конгрес, евакуація, боротьба з большевиками і денікиніцями, повстанська акція, порозуміння з поляками і похід на Київ у 1920 році, останні бої з большевиками в листопаді 1920

року. На тлі цих подій змальовує автор монументальну постать вождя Симона Безручка, прообразом для якого послужила авторові особа Симона Петлюри. Роман кінчається вбивством Симона Безручка в Парижі, доконаного агентом большевицького диктатора України Лупахіна, й описом наради в Женеві найближчих друзів покійного отамана, на якій вони рішають вертати на Україну і продовжувати далі боротьбу.

В романі вдало і вміло віддається кольорит і характер подій тої епохи, яка становить сюжет твору. Автор знає і відчуває те, про що пише. Хоч не все додержується він в переказі подій історичної точности, цілий ряд сторінок роману і окремих його епізодів лишає у читача незабутнє вражіння. Мимоволі починаєш погоджуватися з автором і думати, що для того, щоб віддати кольорит епохи, треба було малювати події і людей так, як це зробив він.

Загальне вражіння, яке лишає роман, це вражіння про історичну законність і оправданість нашої боротьби за національну свободу і про неминучість нашої майбутньої перемоги. Центральною проблемою, коло якої скупчується весь інтерес і увага автора, це — проблема вождя, проблема процесу формування вождя, які взаємовідносини між ним і нацією.

Не збираюсь я давати художню оцінку цього роману; не мій це фах. Завдання цих небагатьох рядків полягає лише в тому, щоб звернути на цю нову книжку увагу українського громадянства і висловити побажання, щоб цей роман як найшвидче з'явився в українському перекладі. *)

В. С а д о в с ь к и й

*) З огляду на інтерес, який викликає ця книжка, окрему з приводу неї статтю буде вміщено в наступному числі «Тризуба».

КНИГИ ПРИСВЯЧЕНІ ПАМ'ЯТІ С. ПЕТЛЮРИ

1. Збірник пам'яті С. Петлюри. Видання Міжорганізаційного Комітету в Празі, року 1930. З портретом С. Петлюри та світлинами. Стор. 260. Ціна 25 фр.

2. Лотоцький О., проф. Симо н П е т л ю р а. Вид. року 1936, Варшава. Стор. 118. Ціна 5 фр.

3. Симо н П е т л ю р а в м о л о д о с т і. Збірка спогадів товаришів С. Петлюри. Під загальною редакцією А. Жука. В-во Хортиця, Львів, 1936. Стор. 112. З портретом С. Петлюри і світлинами. Ціна 5 фр.

4. Войнарович Б. Симо н П е т л ю р а. З передмовою О. Доценка. Львів, 1925. Стор. 48. Ціна 5 фр.

5. Корбут Сидір. Симо н П е т л ю р а. 1926-1936. В-во Дешева Книжка, Львів. 1936. Стор. 32. Ціна 2 фр.

6. Волинь — С. П е т л ю р і. Цікаві спогади. численні ілюстрації, де-які вперше. Вид. Волинського Українського Об'єднання, 1936, Луцьк. Великий формат. Ст. 24. Ціна 5 фр.

7. В о ж д. Збірка з нагоди 10-ліття смерті С. Петлюри. Видання Міжорганізаційного Комітету у Львові, 1936. Вел. формат. Стор. 32. Багато ілюстрацій. Ціна 5 фр.

На пересилку у Франції просимо додавати 1 фр. Гроші можна пошт. значками.

Набувати в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі — Bibliothèque Ukrainienne S. Petlura. 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9-e.

ПОРТРЕТИ С. ПЕТЛЮРИ

1. *Дереворит професора В. Масютина.* Розмір 30×50 сант. Видання Комітету для Вшанування 10-ої річниці смерті С. Петлюри у Варшаві, р. 1936. Ціна 25 фр. з перес.

2. *Великий портрет С. Петлюри.* На основі світлини з року 1917. Видання Українського Воєно-Історичного Т-ва у Варшаві, р. 1937. Розмір 40×50 см. Ціна 10 фр. з пересилкою.

Набувати в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі — 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9.

Генеральна Рада Союзу Українських Еміграційних Організацій у Франції та Управа Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції

повідомляють, що в суботу 29 травня с. р., о год. 20.15, в салі André, 14, rue de Trévisе, Paris 9 відбудеться.

УРОЧИСТА АКАДЕМІЯ ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ СИМОНА ПЕТЛЮРИ

з нагоди 11-ої річниці Його трагічної смерті.

По офіційній частині — артистичний програм. Вступ вільний

Редакція і адміністрація: 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує—Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.